

VALSTYBINĖ DUOMENŲ APSAUGOS INSPEKCIJA

Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybai
Per TAIS

2022-10- Nr. 2R- (3.2.Mr)
Į 2022-10-04 Nr. (1.19Mr-44)6V-1243

DĖL DUOMENŲ SUBJEKTŲ TEISIŲ APRIBOJIMŲ ĮGYVENDINIMO TVARKOS

Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija (toliau – Inspekcija), išnagrinėjusi Jūsų pateiktą derinti Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos nutarimo „Dėl Duomenų subjektų teisių apribojimų įgyvendinimo tvarkos patvirtinimo“ projektą, kuriuo tvirtinama Duomenų subjektų teisių apribojimų įgyvendinimo tvarka (toliau – Tvarka), atkreipia dėmesį, kad asmens teisė į asmens duomenų apsaugą yra viena iš pagrindinių žmogaus teisių, todėl ji gali būti ribojama tik griežtai laikantis žmogaus teisių ribojimui keliamų reikalavimų. Žmogaus teisių ribojimas negali būti atliekamas vien dėl to, kad dėl žmogaus teisių įgyvendinimo duomenų valdytojui gali kilti nepatogumų ar nedidelis neigiamas poveikis (pačiam duomenų valdytojui ar jo atliekamoms funkcijoms). Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas¹ (toliau – BDAR), atspindėdamas Europos Žmogaus Teisių Teismo ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikoje suformuluotus reikalavimus, nustatė griežtus kriterijus, kuriuos būtina atitikti, siekiant užtikrinti būtiną ir proporcingą duomenų subjektų teisių ribojimą, t. y. pirma, tokiu ribojimu turi būti *gerbiama* pagrindinių teisių ir laisvių esmė, antra, ribojimas turi būti *būtinai* demokratinėje visuomenėje, trečia, ribojimas turi būti *proporcinga* priemonė demokratinėje visuomenėje ir, ketvirta, tokiu ribojimu turi būti užtikrinamas bent vienas BDAR 23 straipsnio 1 dalies a – j punktuose nurodytais *siekis*. Neatitinkant bent vieno iš šių kriterijų, duomenų subjektų teisės negalėtų būti ribojamos. Vertinant teisėkūros priemonės, kuriose siekiama nustatyti duomenų subjektų teisių ribojimus būtina atsižvelgti tiek į minėtų teismų praktiką, tiek į BDAR 23 straipsnio 2 dalyje nustatytus reikalavimus teisėkūrai, iš esmės įpareigojantiems duomenų subjektų teisių ribojimus (jų apimtį ir ribas) nustatyti aiškiai ir konkrečiai. Inspekcija apie tai yra pasisakiusi ir derinant Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymą².

Tvarka nustatytų reikalavimų neatitinka, nes yra pernelyg abstrakti ir sudaro sąlygas duomenų subjektų teisės riboti daugiau nei būtina, pavyzdžiui, tvarkoje nėra nustatyta, kada konkrečiai galima taikyti duomenų subjektų teisių ribojimus. Pirma, duomenų subjektų teisių ribojimus nustatanti teisėkūros priemonė negali palikti duomenų valdytojui teisės priimti ribojimus bet kokių jo funkcijų vykdymo kontekste. Teisės akte turi būti nurodytos konkrečios funkcijos (užduotys), kurias vykdant gali būti būtina riboti duomenų subjektų teises, ir atvejai, kai toks ribojimas galėtų būti taikomas šių funkcijų (užduočių) kontekste. Tai reiškia, kad teisės akto rengėjas, prieš nustatydamas teisę riboti duomenų subjekto teisę turi atlikti vertinimą, kada toks ribojimas būtų būtinas ir proporcingas. Antra, teisės akte turi būti nurodyta koku konkrečiu siekiu iš nurodytų BDAR 23 straipsnio 1 dalies a – j punktuose galima remtis sprendžiant dėl duomenų subjektų teisių ribojimų. Bendro pobūdžio nuoroda į BDAR 23 straipsnį šiuo atveju nėra pakankama. Trečia, duomenų subjektų teisių ribojimus nustatančiame teisės akte turi būti aiškūs kriterijai, kai toks ribojimas gali būti svarstomas ir kokia apimtimi gali būti taikomas (kokiems asmenims duomenims ir pan.), tokiu būdu užtikrinant, kad

¹ 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas).

² <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/aaddce91bdc911e993cff47c25bfa28c?jfwid=7jjinwkwj>

duomenų subjektų teisių ribojimai nebūtų nustatomi visais atvejais, kai, pavyzdžiui, nagrinėjamas skundas, nes tokio ribojimo nustatymas nebūtų suderinamas nei su BDAR, nei su susijusių Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktika. Inspekcija atkreipia dėmesį į Europos duomenų apsaugos priežiūros pareigūno (toliau – EDAPP) parengtas Vidaus taisykles, susijusias su duomenų subjektų tam tikrų teisių apribojimu tais atvejais, kai Europos duomenų apsaugos priežiūros pareigūnas, vykdydamas savo veiklą, tvarko asmens duomenis (toliau – EDAPP tvarka)³, kurioje yra nustatyti aiškūs duomenų subjektų teisių apribojimų taikymo atvejai, pavyzdžiui, EDAPP tvarkos preambulės 16 konstatuojamoje dalyje nustatyta, kad ribojimai gali būti būtini, kai „[t]am tikromis aplinkybėmis tokios informacijos pateikimas gali turėti *labai didelės įtakos* EDAPP gebėjimui veiksmingai atlikti tyrimą, *kai, pavyzdžiui*, yra rizika, kad atitinkamas asmuo sunaikins įrodymus arba darys įtaką galimiems liudytojams prieš juos apklausiant“. Tai reiškia, kad duomenų subjektų teisės nėra ribojamos visų skundų nagrinėjimo atvejais, o tik tais, kurie atitinka tokį nustatytą kriterijų. Todėl bendro pobūdžio formuluotės, kad duomenų subjektų ribojimai gali būti taikomi, Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybai vykdant funkcijas (Tvarkos 7 punktą) ar kai duomenų subjekto teisės įgyvendinimas gali daryti neigiamą poveikį Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo pažeidimo tyrimo tikslams (pavyzdžiui, Tvarkos 6.1 papunktis) yra pernelyg abstraktus ir sudaro sąlygas piktnaudžiauti teise riboti duomenų subjekto teises.

EDAPP tvarkoje taip pat nustatyti atvejai, kai apskritai minėti ribojimai gali būti svarstomi, t. y. tokie ribojimai gali būti taikomi vykdant bet kurias priežiūrinės funkcijas ar pan., o tik nustatytas EDAPP tvarkos 2 straipsnyje ir tais atvejais, kai toks ribojimas būtinas ir proporcingas Europos Sąjungos institucijų asmens duomenų apsaugos reglamento⁴ 25 straipsnyje nustatytų konkrečių siekių kontekste: „1. Pagal reglamento⁵ 25 straipsnio 1 dalį EDAPP gali apriboti 14–20, 35 ir 36 straipsnių ir 4 straipsnio taikymą, kiek jo nuostatos atitinka 14–20 straipsniuose numatytas teises ir prievoles, kai: <...> d) pagal reglamento 57 straipsnio 1 dalies e punktą atliekami skundų, susijusių su Europos institucijų, organų, tarnybų ir agentūrų vykdoma duomenų tvarkymo veikla, tyrimai. Atitinkami apribojimai gali būti grindžiami reglamento 25 straipsnio 1 dalies c, g ir h punktais“.

Pažymėtina, kad tiek iš BDAR, tiek iš EDAPP tvarkos⁶ matyti, kad duomenų subjektų teisių ribojimai yra vertinami pagal atskirą konkretų atvejį, o ne bendrai ribojant šias teises, neindividualizuojant tokio ribojimo būtinumo ir proporcingumo (Tvarkos 9 punktą, 11.13 papunktis). Be to, Tvarkoje turi būti nustatytos aiškios duomenų kategorijos, kurių atžvilgiu konkretūs ribojimai gali būti taikomi, pavyzdžiui, EDAPP tvarkos 2 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad „Duomenų kategorijos apima fizinio asmens tapatybės duomenis, kontaktinę informaciją, profesines funkcijas ir užduotis, informaciją apie privatų ir profesinį elgesį bei veiklos rezultatus ir finansinius duomenis“. Tvarkos 10 punkte nurodyta tik bendra pareiga kategoriją aprašyti Duomenų subjektų teisių apribojimų pažymoje, tačiau nenustato jokių ribojimo taikymo ribų.

Be aukščiau nurodytų trūkumų, Tvarka taip pat tikslintina šiais aspektais:

1. Atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas nereguliuoja duomenų subjektų teisių ribojimo klausimų, siūlytina tikslinti Tvarkos 2 punktą, atsisakant nuorodos į šį teisės aktą.

2. Siūlytina atsakyti Tvarkos 3 punkto, nes jame pateikta informacija jau yra nustatyta BDAR, todėl duomenų valdytojas ir taip turi teisę naudotis pagrindais, kai duomenų subjektų teises gali būti (nėra) įgyvendinamos, t. y. nustatytas BDAR 13 straipsnio 4 dalyje, 14 straipsnio 5 dalyje, 17 straipsnio 3 dalyje, taip pat atvejais, kai teisė negali būti įgyvendinta, nes neatitinka jai keliamų reikalavimų, pavyzdžiui, teise apriboti asmens duomenų tvarkymą galima naudotis tik BDAR 18 straipsnio 1 dalyje nustatytas atvejais; teise perkelti asmens duomenis – tik tuo atveju, jei asmens duomenys tvarkomi automatizuotai sutikimo ar sutarties su duomenų subjektu pagrindais (BDAR 20

³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32019Q0410%2801%29&qid=1621421845396>

⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32018R1725>

⁵ ten pat.

⁶ Pavyzdžiui, 2 straipsnio 4 dalis: *Prieš pradedant taikyti apribojimus, kiekvienu konkrečiu atveju atliekama būtinumo ir proporcingumo patikra. Apribojimai taikomi tik tiek, kiek tai griežtai būtina nustatytiems tikslams pasiekti.*

straipsnio 1 dalies a ir b punktai); teise prieštarauti – tik tais atvejais, jei asmens duomenys tvarkomi BDAR 6 straipsnio 1 dalies e arba f punkto pagrindais (BDAR 21 straipsnio 1 dalis) ir pan.

3. Tvarkos 11.5 papunktis dubliuoja Tvarkos 11.3 papunktį, o Tvarkos 11.6 papunktis – Tvarkos 11.4 papunktį.

4. Nėra aišku, kokią įtaką Tvarkos 11.8 papunktis turi duomenų subjektų teisių apribojimų nustatymui, todėl siūlytina papildomai įvertinti šio papunkčio tikslingumą.

5. Iš Tvarkos 11.12 papunkčio nėra aišku, ar konkrečiu atveju asmens duomenys galėtų būti sunaikinti anksčiau nei yra įgyvendinta duomenų subjekto teisė, kuri buvo apribota, jei asmens duomenų saugojimo laikotarpis pasibaigia dar galiojant duomenų subjekto teisės apribojimui.

6. Siūlytina papildomai įvertinti Tvarką, ypač Tvarkos IV skyrių, atsižvelgiant į tai, kaip duomenų subjektų garantijos aptartos EDAPP tvarkoje, o taip pat įvertinti Tvarkos atitiktį Europos Sąjungos teismų praktikai ir Europos duomenų apsaugos valdybos gairėms dėl BDAR 23 straipsnio taikymo⁷.

7. Siūlytina tikslinti Tvarkos 25 punkto antrą sakinį, nustatant, kokia atsakomybė (tarnybinė, kt.) konkrečiu atveju būtų taikoma duomenų valdytojo darbuotojams, tokiu būdu užtikrinant, kad jie nebūtų (BDAR taikymo kontekste) asmeniškai atsakingi už priimtus *sprendimus* dėl duomenų subjektų teisių ribojimo.

Direktoriaus pavaduotoja

Danguolė Morkūnienė